

AITA LUIS VILLASANTERI OMENALDIA GERNIKAN

1994-12-23

Jose Antonio Arana Martija

Duela urte pare bat, 1992.eko uztailaren 24an, euskaltzainburu ohia den Luis Villasanteri omenaldia eskaini zion Euskaltzaindiak Gernikan. Hara zer dioen gure Era-kundearen *Oroit-Idazkiak*:

“Uztailaren 24an, Gernika-Lumoko Udaletxean, Euskaltzaindiak Luis Villasanteri eskainitako omenaldia ospatu da. Mahaiburuan eseri dira Jean Haritschelhar, euskaltzainburu eta Luis Villasante euskaltzainburu ohiarekin batera, Sergio Villa, hiriko alkateordea, eta M. Karmen Garmendia, Eusko Jaurlaritzako Hizkuntza Politikarako idazkari nagusia. Gorazarre honen barruan, Luis Villasanteren omenez burututako *Iker* bildumako VI. liburukia aurkeztu da. Bertan atxekimenduzko hainbat gutun irakurri dira, besteak beste, Jose Antonio Ardanza, Lehendakariak bidalitakoa”.

Aipatu omenaldi liburu horretan agertzen da Luis Villasanteren biografia eta bibliografia, 744 idazlanen fitxa bibliografikoak ematen direlarik. Lan oparo hori burutu duen gizonak merezi zuen erakundeak bere jaioterrian eskaini zion omenaldia. Baina biografiaren hasieran azaltzen nuen nik nolabaiteko mindura beste erakunde eta aginteez ez ziotelako meritua aitortzen, gehien bat euskararekiko egin duen lana eskertuz. Eta hara non aurrean, urriaren 28an Bizkaiko Foru Diputazioak egin zion Bilboko jauregian ezinbestekoa zen omenaldia, eta gaur Gernikan Udalak gauza berbera. Pozik gaudela gernikarrok halako herrikidea izateaz esango nuke, eta aitormen hau gernikar guztien izenean egiten diogulakoan nago.

Atxakia baino ez bada ere, idazleak izan diren beste gernikar frantziskotar batzuk nahi nituzke zuen gogora ekarri: Juan Ruiz de Larrinaga, historiagile eta bibliografoa eta beronen loba den Angel Uribe Ruiz, de Larrinaga, frantziskotarren historiaz lanean ari dena. Ezin ahaztu Ignacio Omaetxebarria Martitegi, 1957an euskaltzain urgazle izendatua eta Jose Antonio Gandarias, euskararen irakasle trebea. Eta nola ez gogoratu, gernikarrak jaiotzez izan ez arren, euskaltzain oso izan ziren Seber Altube (1920), Karmelo Etxegarai (1922) eta Bonifazio Etxegarai (1929). Gerra aurretik jesuitek Gernikan izan zuten etxean bizi izan zen beste euskaltzain oso bat, Erraimun Olabide arabarra (1921). Eta euskararekin zerikusirik izan ez arren, idazle jesuitak aipatzen ari garenez, gutxiak dakitena da Remigio Vilariño Ugarte Gernikan jaioa zela; hau izan daiteke, behar bada,

liburu, artikulu, eta abar gehien idatzi duen gernikarra. Izan bedi hauentzat ere gure ohorezko gogoramena.

Baina gaurko ospakizunaren haritik apur bat ihes egin ondoren, goazen berriz Villasanteren muin eta ingurura. Gaur Gernika den Ajangizko Erretereria auzoan, Txautxiren etxean, jaio zen Luis Villasante Kortabitarte 1920.eko martxoaren 22an. Baina elizaz, Gernikako Andra Maria parrokiakoa zen auzo hori eta eliza horretan bataiatua izan zen. Lehen ikasketak Gernikan egin ondoren, ikaskide izan zuen Jose Antonio Gandariasekin joan zen Villasante Arantzazuko komentura 1931an. Bonbardaketa egunean Gernikan zen eta urte berean hartu zuen Zarautzen frantziskotarren jantzia edo habitua. Gero Oliten hiru urte bete ondoren, Arantzazura joan zen, bertan orain arte bizilekua izan duela. Bi urte edo egin zituen Comillaseko seminarioan, Teologiako Doktoregoa burutzen eta bertan apaiztu zen 1945ean. Teologia eta euskara irakasle izan zen gero Arantzazun. Villasantek euskaraz idatzi zuen lehen artikulua 1944. urtekoa da.

Bi arlo nagusi jorratu ditu Aita Villasantek bere ikerketa eta idazlanetan: erlijioa eta euskara. Frantziskotar umil honek, erlijioari dagokionetik, bi pertsona maite eta aztertu izan ditu: Zumaiaiko Angeles Sorazu eta Agredako Maria Jesus monjak. Lehenari buruz, gaztelaniaz eta euskaraz hainbat liburu eta artikulu idatzi eta prestatu ditu. Baina arlo honetan ezin ditugu ahaztu euskaraz idatzi dituen honako liburu mardul hauek: *Jainkoa*, *Jesukristo*, *Eliza*, *Kristau Fedea*, euskara landu eta aberatsaren aldetik erdutzat har ditzakegunak. Eta euskarari dagokionetik zer esan! Hor dugu hasteko 1961.ean kaleratu zuen *Historia de la Literatura Vasca*, etxean denok, irakurgai eta ikasgai izan behar dugun liburua. Euskararen morfologiari buruz eta euskararen auziaz idatzitako Eleizalde bildumakoak ditugu eskergarri. Gure hizkuntzaren klasikoak ere aztertu eta kaleratu ditu, eta zenbat eta zenbat artikulu, txosten eta abar.

Gernika-Lumoko Udalak, 1994-XI-24an, osoko bilkuran eta aho batez onartutako izena. Berau Erretereria auzoan kokatua, lehen 'Arratzu bi-dea' eta orain 'Aita Luis Villasante' kalea.

Euskaltzaindiak euskaltzain urgazle izendatu zuen Villasante 1951.eko otsailaren 23an, eta urte berean, irailaren 25ean euskaltzain oso. Lehen eta gero egin zuen lana paregabea izan bazen ere, azpimarratzekoa da 1970.ean euskaltzainburu hautatua izan ondoren eman ziguna. Hamazortzi urtez izan da Aita Villasante euskaltzainburu, 1988.ko abenduan kargua utzi zuen arte. Ulertezina izan zen askorentzat fraide apal hau kargu horretarako izendatua izatea. Baina ez zuten hutsik egin orduko euskaltzain hautesleek. Erdi lozorroan zegoen gure Erakundea berpiztu zuen: epealdi berri baterako arau egokiagoak eman zizkion, ikerketak areagotzeko batzordeak sortu zituen, euskara batuari bultzada eman zion, euskalkiak baztertu barik, langile eginkorrekin inguratu zuen bere erantzunkizuna, barne jardunaldiak eta biltzarrak antolatzeari ekin zion, nolabait kalera atera zuen erdi isilean zebilen Akademia. Hor daude lekuko bizitasunaren ondorioak.

Nik neuk asko zor diot Aita Villasanteri, eta parka egidazue aipamen pertsonala egitea. Berak Euskaltzaindiari gomendatuta izan nintzen bibliotekari izendatua 1978.ean eta euskaltzain urgazle 1979.eko abenduan. Villasante euskaltzainburu zelarik euskaltzain oso izendatua izan nintzen 1988.eko urriaren 28an. Urte bereko abenduaren 30ean, berak euskaltzainburu kargua utzi zuen egunean erakundearen diruzain hautatua izan nintzen. Eta Gernikan nire euskaltzain sarrera-hitzaldia eman nuenean, 1989.eko uztailaren 28an, bera izan zen aitabitxi eta nire hitzaldiaren erantzule. Beraz, gaur egun euskaltzain oso garen bi gernikarren arteko lotura handia da eta maisuari eskaintzen diodan omenaldi gisakoa gaurko aitorten hau.

Aita Villasanteri buruz ezin nuen gutxiago esan. Gehiago esanak ditut eta esateko parada izango dudalakoan nago. Baina gaur benetan pozten nauana da herriak, jaioterriak eskaintzen dion omenaldia. Zorionak Aita Villasante, Gernikan, Bizkaian eta Euskal Herrian inork merezi badu omenaldia zu baitzara. Honekin amaitu dut gaurko nirea. Denoi mila esker.